

TRAFICOM

Liikenne- ja viestintävirasto

Joukkoliikenteen tulevaisuuden näkymiä

Itä-Suomen

liikennejärjestelmäpäivät 1.11.2023

Laura Langer

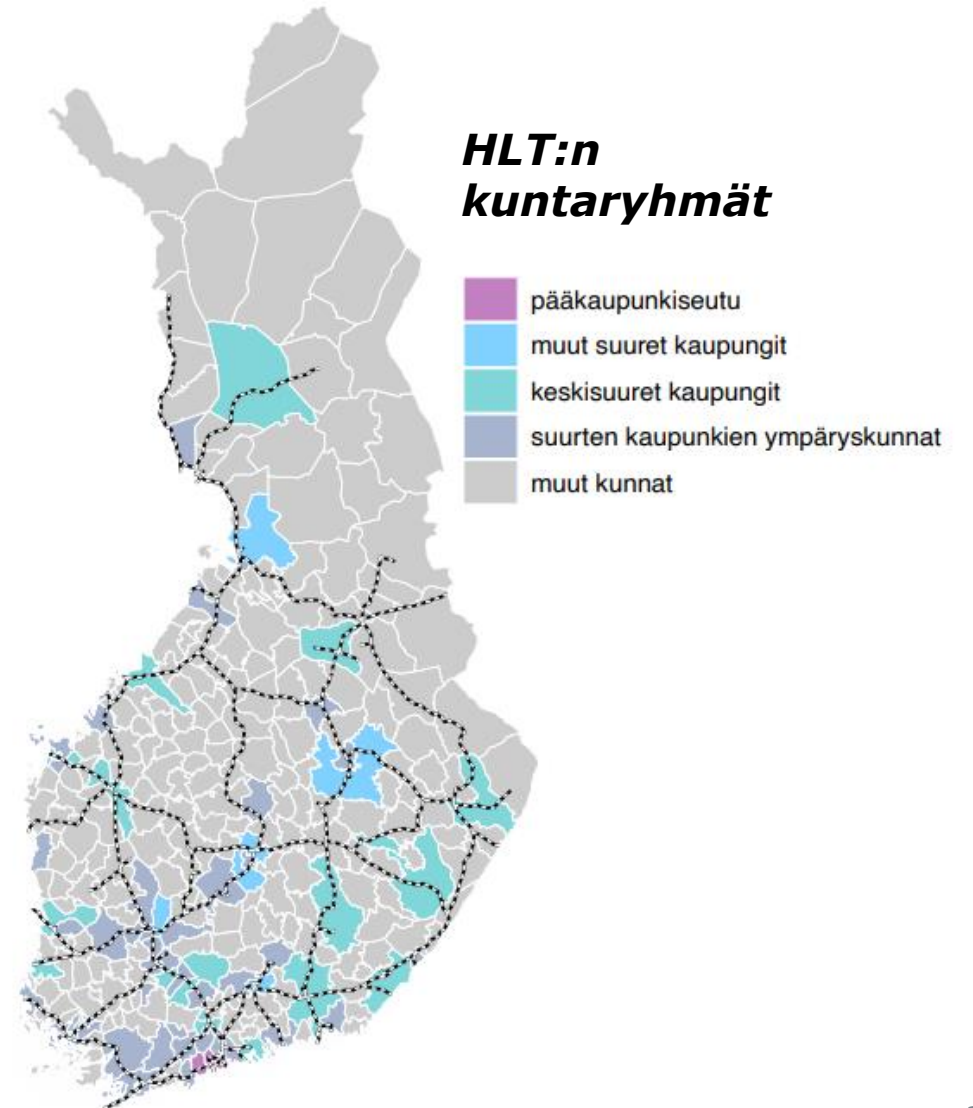
Joukkoliikenteen nykytila ja trendit

Joukkoliikenteen kulkutapaosuus kuntaryhmittäin

(HLT 2021, joukkoliikenteen faktakortti)

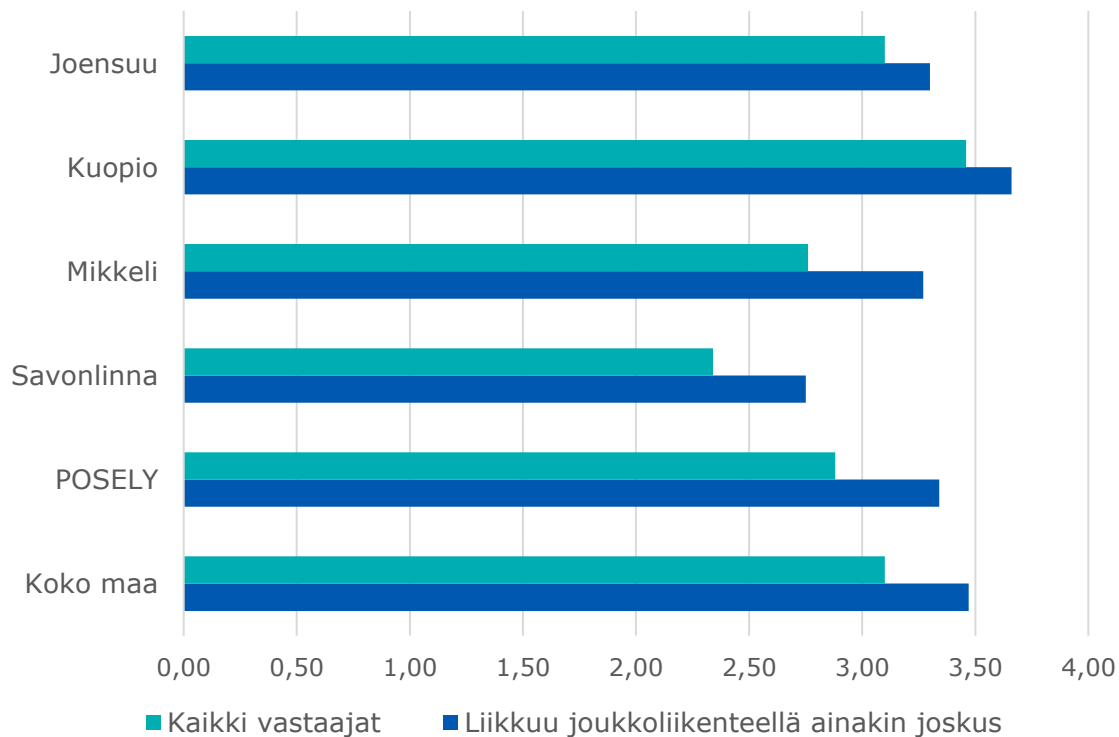
Kuntaluokka	Pituusluokka	Kulkutapa- osuus	Osuus suoritteesta
Pääkaupunkiseutu	Alle 100 km	15 %	17 %
Pääkaupunkiseutu	Kaikki	15 %	14 %
Muut suuret kaupungit	Alle 100 km	7 %	6 %
Muut suuret kaupungit	Kaikki	7 %	11 %
Keskisuuret kaupungit	Alle 100 km	3 %	3 %
Keskisuuret kaupungit	Kaikki	3 %	8 %
Suurten kaupunkien ympäryskunnat	Alle 100 km	3 %	4 %
Suurten kaupunkien ympäryskunnat	Kaikki	3 %	7 %
Muut kunnat	Alle 100 km	1 %	2 %
Muut kunnat	Kaikki	1 %	2 %
Kaikki kunnat	Alle 100 km	6 %	5 %
Kaikki kunnat	Yli 100 km	9 %	13 %
Kaikki kunnat	Kaikki	6 %	8 %

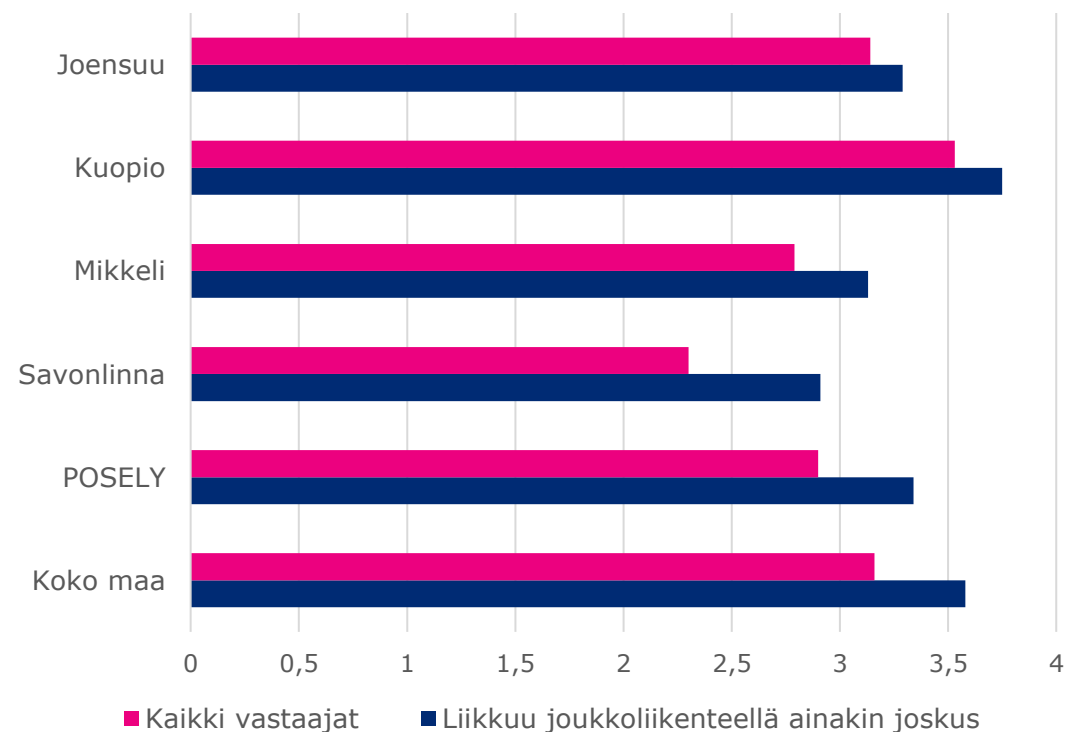
Tyytyväisyys joukkoliikenteeseen Itä-Suomessa

(Kansalaisten tyytyväisyys liikennejärjestelmään ja matkaketjuihin 2021)

Mikä on yleisarvionne joukkoliikenteen palveluille asuinseudullanne?

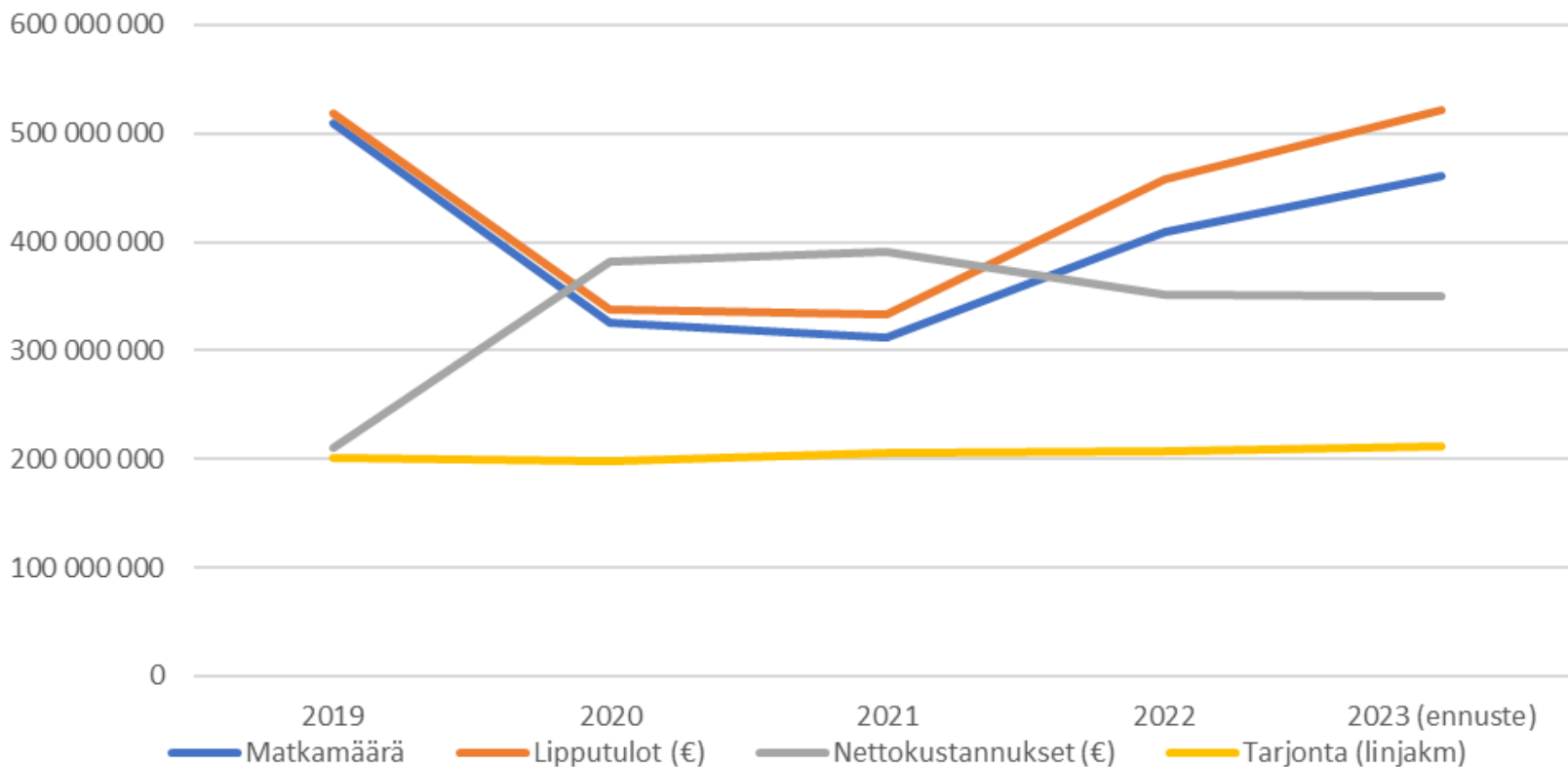
Kuinka tyytyväinen olette joukkoliikenneyhteyksien olemassaoloon (alle 100 km matkat)?

1=Erittäin tyytymätön ... 5= erittäin tyytyväinen

Joukkoliikenteessä "tuplashokki": Ensin korona...

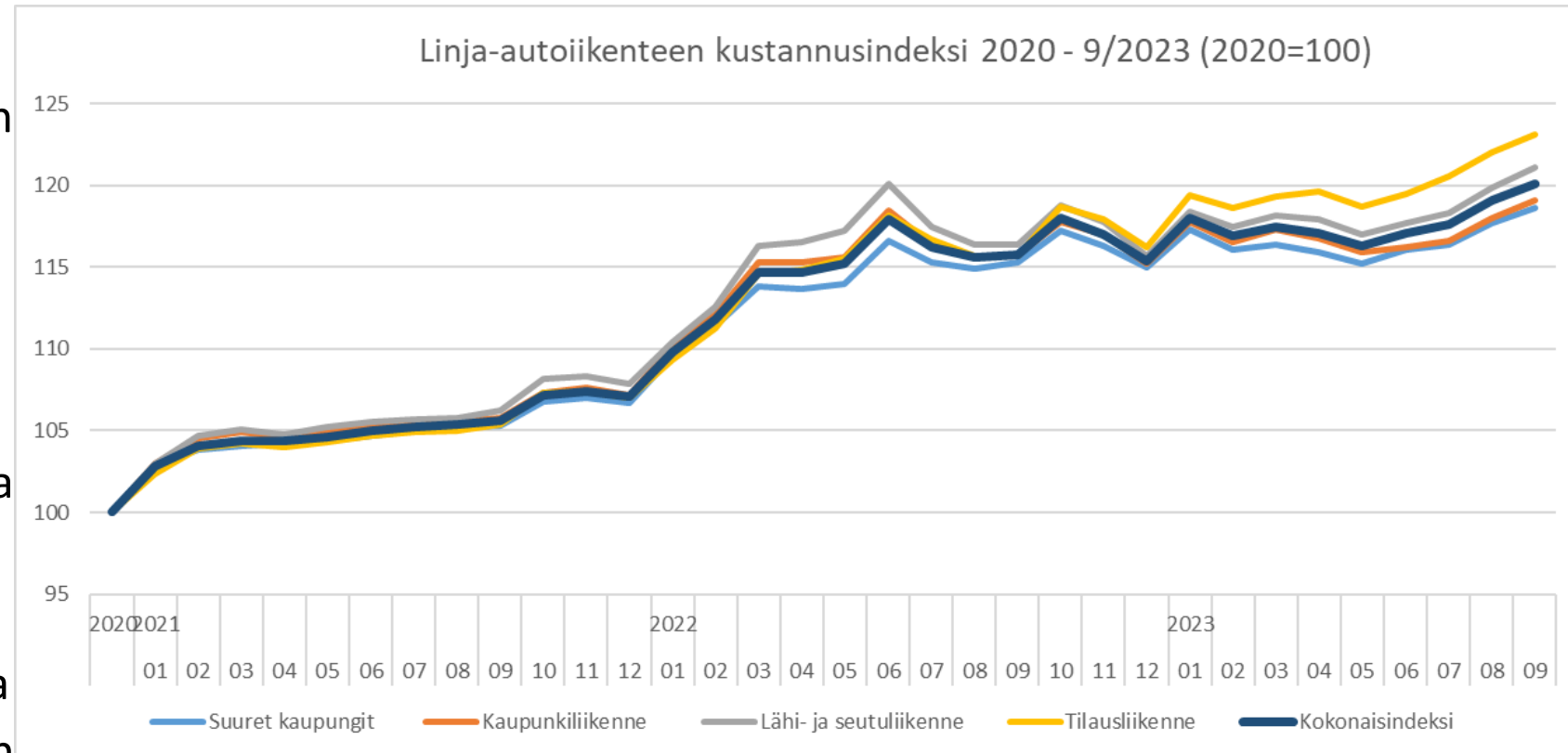
Suuret ja keskisuuret kaupunkiseudut, PSA-liikenteen järjestäminen

- ▶ Matkamäärät ja lipputulot vähenivät 2020-2021 n. 35%
- ▶ Viranomaisten ostoliikenteen tarjonta ei kuitenkaan heikentynyt
- ▶ Markkinaehtoisen liikenteen tarjonta väheni merkittävästi
- ▶ Liikevaihto putosi puoleen
- ▶ Tilausliikenne käytännössä pysähtyi

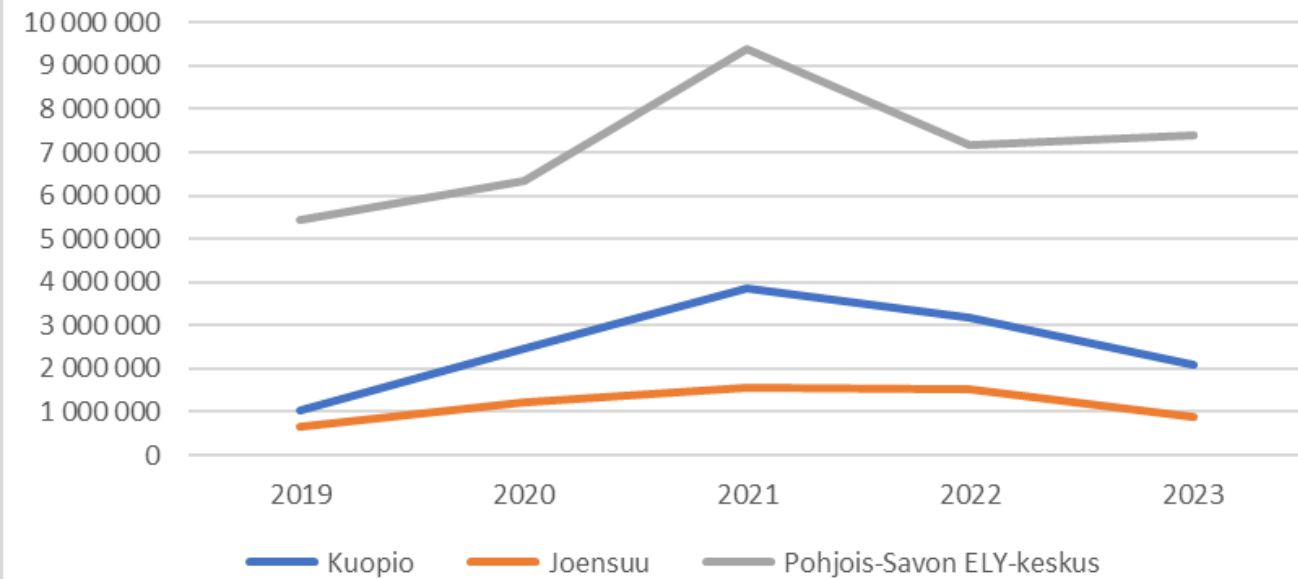
... ja sitten Ukrainan sodan käynnistämä rahoituskriisi

- ▶ Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen PSA-liikenteen nettokustannukset ovat kasvaneet 150M€/vuosi vuodesta 2019
- ▶ Myös ELY-keskusten rahoitustilanne on erittäin tiukka johtuen paitsi linja-autoliikenteen kustannusindeksin voimakkaasta kasvusta myös markkinaehtoisen liikenteen lakkautuksista

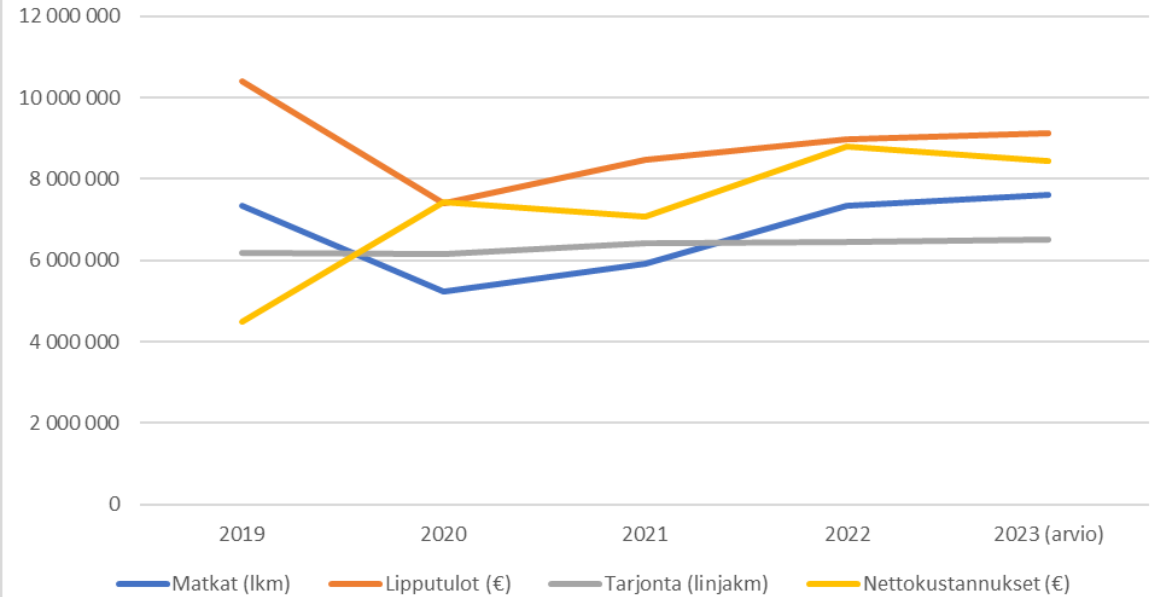

Rahoituksen ja suoritteiden suhde alueilla

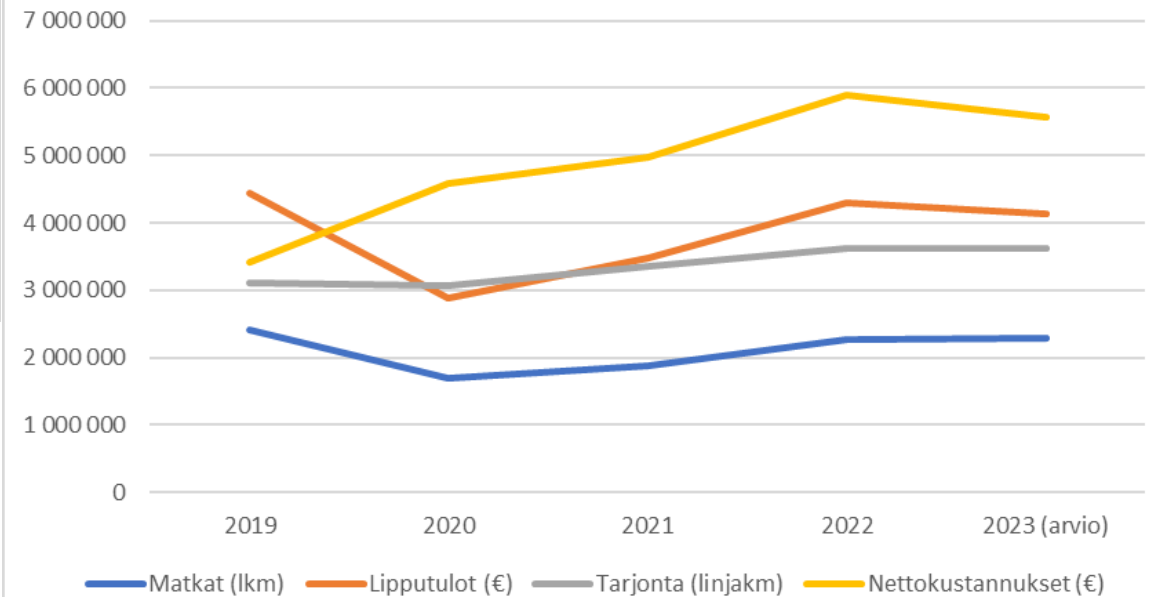
Valtion rahoitus 2020-2023

Kuopio PSA-liikenteen järjestäminen

Joensuu PSA-liikenteen järjestäminen

Joukkoliikenteen valtionrahoituksen tilanne

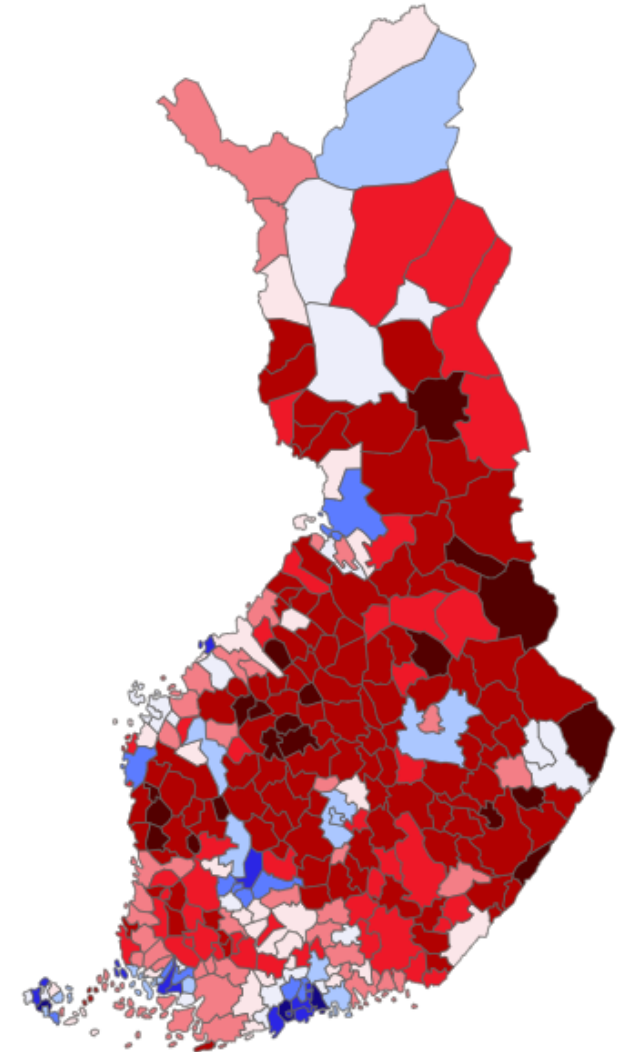
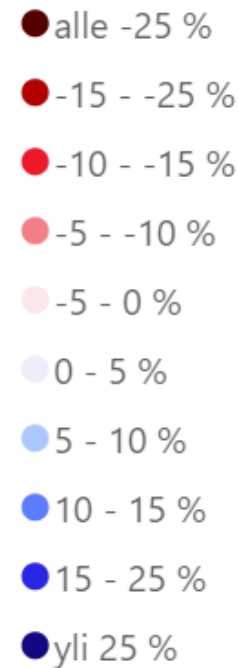
- ▶ VM:n talousarvioehdotus 28.8.2023 vahvisti ilmastoperusteisen rahoituksen poistumisen (13M€/vuosi).
- ▶ Liikenne12-suunnitelman mukaisia tasokorotuksia ei hallitusohjelmassa, eikä julkisen talouden suunnitelmassa
- ▶ MAL-seutujen osalta lopullinen valtionrahoituksen taso määräytyy MAL-neuvottelutuloksen mukaisesti
- ▶ ELY-keskusten rahoitusvaje 6 M€ vuodelle 2024 ja 10 M€ vuodesta 2025 alkaen (sopeuttamistoimista huolimatta)
- ▶ Mikäli ELYjen rahoitus pysyy ennallaan (n. 30 M€), palveluista säästettävä 20-30%
  - ▶ Kuntien ja muiden toimijoiden kustannukset nousevat (rahoitusosuuksien nosto, valtionavustusten lasku, välilliset vaikutukset mm. kunnat, KELA, verohallinto)
- ▶ Hallitusohjelmassa 10 % alv-kantojen nosto 14 prosenttiin (arviolta v. -25 alkaen)

Väestöennuste 2022-2040 (MDI)

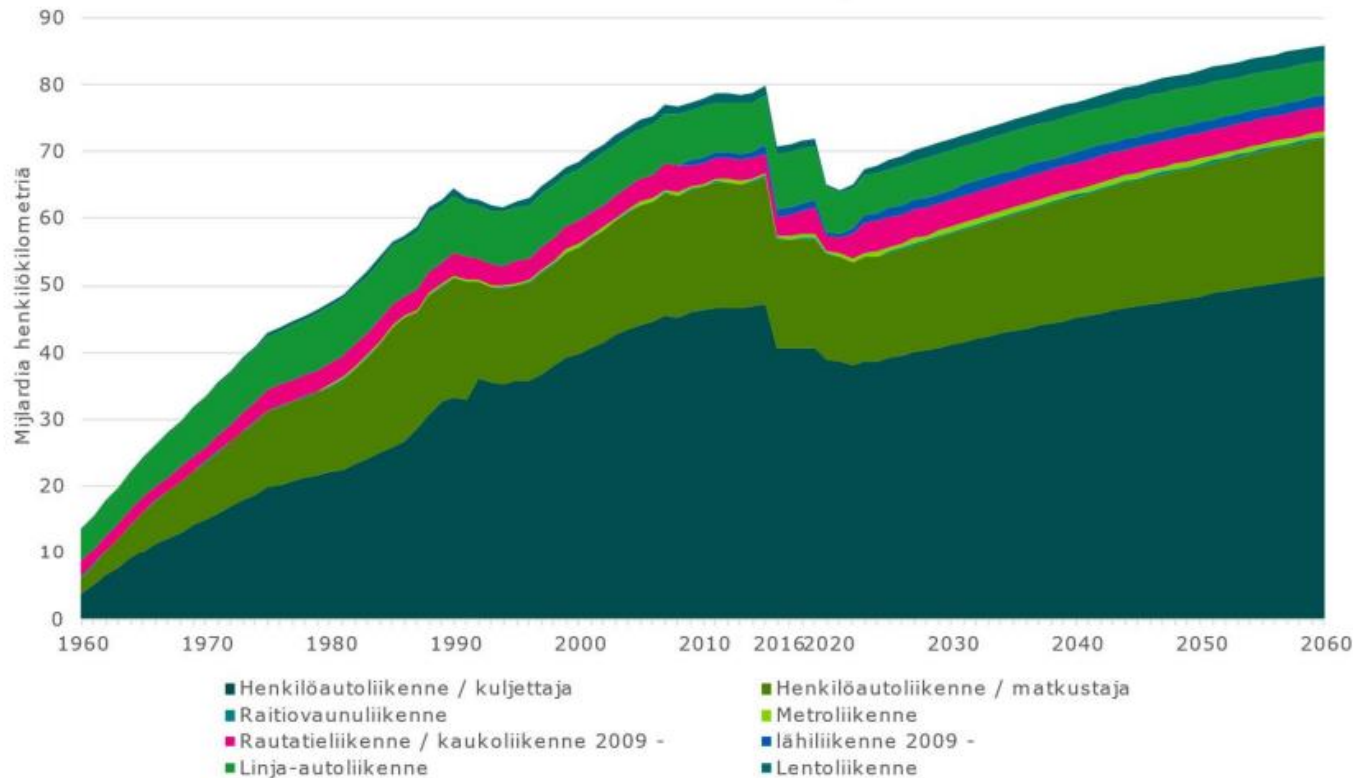
- ▶ Väestö keskittyy yhä vahvemmin suuriin ja muutamiin keskisuuriin kaupunkeihin
- ▶ Maaseutu tyhjenee
- ▶ Syntyvyyden laskun seurauksena peruskouluikäisten määrä tulee romahtamaan koko maassa

Väestönkehitys perusuraskenaariossa
2022-2040

Henkilöliikenteen kokonaisennuste vuoteen 2060

([Valtakunnalliset liikenne-ennusteet, Traficom 6/22](#))

Kuva 33. Henkilöliikenteen suoritteet 1960 - 2021 ja ennuste 2022 - 2060.

- ▶ Henkilöautoliikenteen suoritteiden ennustetaan kasvavan liikkumisen hinnan laskun johdosta, johon vaikuttaa keskeisesti autokannan oletettu sähköistyminen
- ▶ markkinaosuuksissa ei arvioida tapahtuvan merkittävää muutosta eli joukkoliikenne ei kasva
- ▶ linja-autoliikenne ainoa kulkutapa, jonka suorite ennusteen mukaan laskee

Käynnissä paljon positiivistakin kehitystä

- ▶ Kaupunkiraideliikenteen renessanssi
- ▶ Paikallisliikenteiden kalusto on vaihtumassa vauhdilla puhtaaksi
- ▶ Lippu- ja maksujärjestelmissä käyttöön mm. lähimaksuominaisuus ja kätevät tapahtumaliput
- ▶ Linja-autoyritykset LAL:n kyselyn 10/2023 mukaan lievän toiveikkaita
  - ▶ 60% yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan kuluvan vuoden aikana verrattuna vuoteen 2022
  - ▶ Epävarmuus tulevaisuudesta on vastausten perusteella vähentynyt - 92% vastanneista ilmoitti yrityksen selviävän tai ehkä selviävän

Oulun seudun joukkoliikenteen
busseissa voi nyt maksaa lähi-
maksulla

Mitä kristallipallo kertoo, kun...?

...Koronasta toipuminen on vielä monilla seuduilla kesken.

...Joukkoliikenteen rahoituskriisi on vakava, eikä valtio pysty tukemaan seutuja kuten koronakriisissä. ELY-alueiden joukkoliikenne on uhattuna.

...Maaseutualueiden väestöpohja heikkenee ja erityisesti koululaisten määrä vähenee. Koulukuljetuksiin tukeutuneelta liikenteeltä on putoamassa pohja pois.

...Joukkoliikenteen käyttäjät ovat palveluihin melko tyytyväisiä ja monilla kaupunkiseuduilla selvästikin tyytyväisempiä kuin maassa keskimäärin.

...Liikenne-ennusteen mukaan joukkoliikenteen osuudessa ei näy toivottua kasvua.

...Joukkoliikenteessä on käynnissä myös paljon positiivista kehitystä.

...”Ilmastohätätila” ei ole poistunut mihinkään.

Joukkoliikenteen kehittäminen

**Kuinka vastata
tulevaisuuden
haasteisiin?
Mitä hallitusohjelma
sanoo?**

Miksi joukkoliikennettä tulee edistää?

- ▶ Kulkutapasiirtymä joukkoliikenteeseen ja muihin kestäviin kulkumuotoihin edistää ilmastotavoitteita
  - ▶ Ilmastotavoitteet olleet viime vuosina vahvasti joukkoliikenteen edistämisen perusteena, mutta myös henkilöautokannan sähköistyminen edistää ilmastotavoitteita
- ▶ Joukkoliikenteen avulla tehdään miellyttävämpää kaupunkiympäristöä
- ▶ Joukkoliikenne edistää liikenneturvallisuutta ja vähentää ruuhkia/sujuvoittaa henkilöautoliikennettä
- ▶ Joukkoliikenteen avulla voidaan varmistaa alueellinen ja sosiaalinen tasa-arvo liikkumisessa
- ▶ Joukkoliikenne on yhteiskunnalle edullisin henkilökuljetusmuoto
- ▶ Joukkoliikenne vähentää paikallispäästöjä ja liikenteen melua eli saadaan terveellisempi asuinympäristö
- ▶ Joukkoliikenteen avulla edistetään kansanterveyttä, sillä joukkoliikenteen matkaketjut sisältävät aina myös kävelyä tai pyöräilyä
- ▶ Joukkoliikenteen avulla vahvistetaan taloutta ja elinkeinoelämän edellytyksiä sekä mahdollistetaan alusta muille liikkumispalveluille

Pohdintaa joukkoliikenteen kehittämisen suuntaviivoista

- ▶ Pitkällä aikavälillä joukkoliikennettä kannattaa edistää siellä, missä on joukkoja nyt ja tulevaisuudessa. Pääpaino on siis hyvä olla kaupunkien paikallisliikenteiden ja kaukoliikenteen kehittämisessä
  - ▶ Kehittäminen on vaikuttavaa ja kustannustehokasta
  - ▶ Vaikuttavuus yleensä sitä parempi, mitä suuremmasta kaupungista/merkittävämmästä yhteysvälistä on kyse
- ▶ Maaseutualueilla/hiljenevien kuljetusvirtojen äärellä kehittäminen kannattaa kohdistaa henkilökuljetusten yhdistelyyn
  - ▶ joukkoliikenteellä edelleen merkittävää roolia joillakin yhteysväleillä, jotka on tärkeä tunnistaa. Muualla ratkaisuna henkilökuljetukset
  - ▶ Joukkoliikenne turvaa saavutettavuutta, ehkäisee liikenneköyhyyttä ja edistää kansanterveyttä myös maaseutualueilla
- ▶ Joukkoliikenteen kulkutapaosuuden nostamisessa taloudelliset ohjauskeinot ja henkilöautoliikenteen rajoittaminen osoittautuneet tehokkaimmiksi keinoiksi
  - ▶ joukkoliikenteen palvelutason nostoon voisi käyttää mielimäärin rahaa ja siltikään kaikkia henkilöautoilijoita ei saada joukkoliikenteeseen
- ▶ Joukkoliikennettä ei tule kehittää irrallaan, vaan osana monipuolista liikennejärjestelmätyön työkalupakkia

Nostoja hallitusohjelmasta: joukkoliikenne kokonaisuutena

”Kehitetään joukkoliikennettä **12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman** mukaisesti.”

”Valtion **aluehallinnon uudistamisen** osalta valmistelu tehdään niin, että uuden mallin mukaan järjestetty valtion aluehallinto käynnistää toimintansa lähtökohtaisesti vuoden 2025, mutta viimeistään vuoden 2026 alusta.”

”Hallitus käynnistää **liikenteen rahoituksen ja verotuksen kokonaisuudistuksen**, jonka liikenne- ja viestintäministeriö ja valtiovarainministeriö toteuttavat yhteistyössä.”

”Päivitetään liikennepalvelulaki niin, että **toimivat matkaketjut** mahdollistavien tietojärjestelmien kehittäminen koordinoidaan valtakunnallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.”

Meneillään matkatietokokonaisuudessa

- ▶ EU:n multimodaaliasetuksen (MMTIS) päivitys on tuomassa liikennepalveluiden aineistojen julkaisijoille uusia vaatimuksia. Mikäli aineistoja julkaistaan, on ne julkaistava yhteiseurooppalaisissa standardeissa.
  - ▶ Asetus julkaistaneen marraskuussa 2023 → tietojen julkaisu 12/2024 lähtien, mm. pysäköintipaikkatietoa, sähköpotkulautojen pys-paikat, bussien ja junien esteettömyystietoa, voiko joukkoliikennevälineessä kuljettaa polkupyörää, tarvitseeko paikanvarauksen. Vuoden 2025 aikana laajenee, mm. joukkoliikenteen viivästys- ja peruutustietojen julkaisemiseen
- ▶ ITS-direktiivi on viimein hyväksytty (ks. [tiedote](#))
- ▶ Liikennepalvelulain tietosäätelyn päivityshanke käynnistynyt (löytyy [hankeikkunasta](#))
- ▶ Fintrafficin vedolla käynnissä paljon:
  - ▶ Valtakunnallisten joukkoliikenteen ja muiden liikennepalveluiden tietopalveluiden kokoaminen yhteistyössä matkatietoryhmän kanssa
  - ▶ Liikennepalvelulain mukaisten olennaisten tietojen sekä varaus- ja maksurajapintojen standardointityö matkatietoryhmässä
  - ▶ Kaupunkipyörä- ja yhteiskäyttöpalveluiden tietojen tuominen Digitransit-pohjaisiin reittioppaisiin
  - ▶ Päästötietojen tuominen Digitransit-pohjaisiin reittioppaisiin päästölaskuritoimintojen mahdollistamiseksi

Nostoja hallitusohjelmasta: kaupungit

- ▶ ”Jatketaan **MAL-sopimuskäytäntöä** nykyisillä kaupunkiseuduilla... Kannustetaan kaupunkiseutuja yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen, joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn edistämiseen sekä segregaaation ehkäisemiseen.”
- ▶ hallitusohjelman liitteen E investointipaketti 797 M€, joka on sidottu valtion omaisuuden myyntiin, kohdennetaan MAL-rahoitukseen ja infran kehittämiseen

Nostoja hallitusohjelmasta: maaseutu

- ▶ ”Hallitus kehittää **julkisesti järjestettyjä liikennepalveluita kokonaisuutena** yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Varmistetaan, että palveluiden järjestämiseen suunnatuista resursseista saadaan mahdollisimman suuri lisäarvo.”
- ▶ ”Toteutetaan lainsäädäntöhanke, jolla **edistetään taksien saatavuutta**, huomioidaan eri asiakasryhmät koko maassa, tehostetaan taksiliikenteen valvontaa ja kitketään harmaata taloutta.”

Nostoja hallitusohjelmasta: kaukoliikenne

”Hallitus **avaa markkinaehtoisen henkilöjunaliikenteen markkinat** tosiasialliselle kilpailulle. Toimivan kilpailuneutraalin markkinan edellytykset varmistetaan tarvittavilla selvityksillä, vaikutusarvioilla ja erikseen arvioitavilla toimenpiteillä, pohjautumatta edellisten vaalikausien poliittiseen valmisteluun. Kilpailuneutraali ja houkutteleva toimintaympäristö edellyttää kaluston ja varikoiden saatavuuden järjestämistä puolueettomasti.”

”Henkilöjunaliikenteen kilpailua lisätään mahdollistamalla kunnille, kuntayhtym ja alueille ostoliikenteen järjestäminen. Tarkoitusta varten perustetaan julkinen kalustoyhtiö julkisesti tuetulle ostoliikenteelle.”

”Heti hallituskauden alussa laaditaan kansallinen lentoliikennestrategia, jossa linjataan Suomen lentoliikenteen toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn vahvistamisesta muuttuneessa maailmassa.”

”**Edistetään lentoyhteyksien kehittämistä** koko Suomessa kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen toteuttamiseksi... Kehitetään Suomen sisäistä lentoliikennettä ensisijaisesti markkinaehtoisesti, mutta turvataan huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeät lentoyhteydet tarvittaessa ostopalveluliikenteellä. Tarkastellaan asiaa budjettiriihessä 2023.”

Kiitos!

laura.langer@traficom.fi

TRAFICOM
Liikenne- ja viestintävirasto